

En dat was hem onvergetelijk.
Zou dat niet het geheim zijn van de ware opstandingsvreugde, dat we geblijkt hebben in Jezus' Middelaarsvoeg, dat ons zoo vol liefde predikt: Ik leef en gij zult leven?

J. G. KUNST.

KERKELIJK LEVEN.

Synode-indrukken.

XI.

Teleurstellend antwoord.

Het telegram aan Dr Geelkerken, door de Synode gezonden, had als termijn voor beantwoording gesteld den volgenden dag (Donderdag 11 Maart) des namiddags vóór twee uur.

Om tien uur zou de Synode samenkomen.

Gehoopt werd, dat het antwoord niet op het laatste oogenblik zou binnenkomen.

Dan kon in de morgenzitting met de behandeling ervan begonnen.

Toen de Synode-zitting om 10 uur geopend werd, was echter het antwoord er nog niet.

De tijd werd daarom aan afdoening van andere zaken besteed.

Daarmee ging de morgen heen.

Het antwoord liet zich nog steeds wachten.

De Synode-leden togen nu naar het „Wapen van Drenthe" om den koffie-maaltijd te gebruiken.

Bij hun terugkomst stonden in de konsistorie twee afgevaardigden van Amsterdam-Zuid.

Zij waren de postijous van twee brieven, de een van Dr Geelkerken, de ander van den kerkeraad.

De laatste bevatte slechts, wat verwacht kon worden na de ontvangst der Synodale Deputaten op de kerkeraadsvergadering in Zuid.

De Raad deelde mede geen vrijheid te hebben gevonden aan het verzoek van de Synode om zijn predikant te bewegen tot het leekenen der hem voorgelegde verklaring te voldoen.

De Synode kon natuurlijk niet anders doen, dan dit stuk zonder bespreking voor kennisgeving aannemen.

Wat vanzelf niet belette, dat er wel eenige indruk van achterbleef, welke men later elkander in partikuliere gesprekken bekende.

De indruk, welken ik opving, was er één van sterke verwondering.

Men verwonderde er zich n.l. over, dat dit schrijven zóóveel tijd vergde, dat, ook al had het noodzakelijk ter kennis van de Synode moeten worden gebracht, uitsluitend gerechtvaardigd zou zijn.

Het oponthoud, dat men de Synode had willen bezorgen, scheen en schijnt nog geheel ongemoetvaard.

Maar op het antwoord van Dr Geelkerken kwam het aan.

Wij drukken het hier nog eens in zijn geheel af en spatijeren enkele zinsneden en uitdrukkingen, welke nader dienen bekeken te worden.

Welterwaarde en eerwaarde heeren en broeders,

Het doet mij diep leed, dat het resultaat van alle beschouwingen en besprekingen der afgelopen weken niet anders is geweest dan de eisch tot onderteekening van de door Uwe vergadering opgestelde verklaring van welken eisch ik de rechtmatigheid tot mijn spijt niet vermagine te zien.

Naar mijn gevoelen toch wordt o.a. door de wijze, waarop de Synode haar opvatting aangaande de door haar genoemde bijzonderheden van Genesis 2 en 3 in verband brengt met Art. 4 en 5 der Nederl. Geloofsbelijdenis het in die artikelen beloden gezag der Heilige Schrift, waaraan „de Heilige Geest" getuigenis geeft in onze harten" en waaraan ik mij dan ook zonder enig voorbehoud onderwerp, feitelijk toegekend aan de uitspraak eener kerkelijke vergadering.

Gelijk ik reeds meermalen verklaarde, heb ik persoonlijk geen bepaalde exegese betreffende bedoelde punten, en evenmin op zichzelf eenig geloofsbezuur tegen de onder ons bestaande traditioneele uitlegging daarvan. Trouwens mi kan de geloofige, ondanks voor hem ten deze bestaande moeilijkheden, die, naar ik niet ontveinen mag, ook voor mij door een beslissing als de Uwe uit den aard der zaak niet weggenomen worden uit de bedoelde bijzonderheden de openharing Gods klaarljk verstaan.

Daarbij meen ik mij overtuigd te mogen houden, dat Uw uitspraak allerminst bedoelt, de ten allen tijde door onze vaderen gehandhaafde vrijheid van wetenschappelijk onderzoek af te snijden en vertrouw ik, dat Uwe Synode, vóór haar uiteengaan maatregelen zal treffen voor een behandeling in volten omvang der zich onder ons voordoende vragen inzake Gereformeerde Schriftbeschouwing, waarmede de opvatting der in Uwe verklaring genoemde details ten nauwste samenhangt.

Dit in aanmerking nemende, ben ik bereid, uit hoofde mijner ambtelijke bediening in onze kerken, die mij lief zijn, bij mijn prediking en catechetisch onderwijs mij in afwachting van den zoo spoedig mogelijken afloop der noodzakelijke behandeling, naar Uw uitspraak omtrent „de klaarljkelijke bedoeling van het Schriftverhaal van Genesis 2 en 3" te voegen.

Met broedergroet,

w.g. Dr J. G. GEELKERKEN.

Hierbij eenige aantekeningen.

1. Reeds de eerste afinea bracht teleurstelling. Ondanks het uitvoerige dogmatische rapport zag Dr G. blijkbaar nog niet in, dat de Synode op de betwiste punten helderheid moest ontvangen en met niet minder kon volstaan, dan onderteekening der verklaring te eischen. Dr Geelkerken vernocht de rechtmatigheid daarvan niet in te zien. Wie dat meer spiet, de Synode of Dr G., kan niet worden uitgemaakt. Wel was het een bewijs, hoe door Dr G. het gewicht van de vastheid hieromtrent in onze kerken al te licht wordt opgevat. Het herinnerde aan zijn woord, dat het moeilijk valt met een blinde (op dit punt n.l.) te spreken over kleuren. Feitelijk was hiernee reeds over het verdere van den inhoud beslist.

De mogelijkheid, dat Dr G. de rechtmatigheid slechts in kerkrechtelijken zin ontkende, dat een Synode op zichzelf reeds het recht mist van een predikant, omtrent wien een zaak aanhangig is een verklaring te vorderen, kan hier o.i. buiten beschouwing gelaten. Dan zou hij al bijzonder met het Gereformeerde kerkrecht op gespannen voet moeten leven. Daarop wordt trouwens in zijn schrijven met geen enkel woord gezinspeeld.

2. Grootere teleurstelling baarde de tweede afinea. Hierin gaf Dr G. zonder twijfel nieuwe reden tot denken en tot een nadere verklaring van gevoelens. Het bevat immers een zeer bedenkelijke uitslating.

Dr G. wil zich wel zonder enig voorbehoud aan het gezag der Heilige Schrift onderwerpen, maar voert daarvoor alleen als grond aan „het getuigenis des Heiligen Geestes in onze harten".

Evenwel noemt art. 5 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis, waarnaar hij verwijst, hier nog meer.

Daar staat: „En wij gelooven zonder eenige twijfeling al wat daarin (n.l. in de heilige boeken) begrepen is; en dat niet zoozeer, om dat ze de Kerk aanneemt en voor zoodanige houdt; maar inzonderheid, omdat ons de H. Geest getuigenis geeft in onze harten, dat zij van God zijn; en dewijl zij ook het bewijs van dien bij zichzelf hebben; gemerkt de blinden zelf tasten kunnen, dat de dingen, die daarin voorzeggd zijn, geschieden".

Het mag niet onopgemerkt blijven, dat Dr G. zich alleen beroept op „het getuigenis des Heiligen Geestes in onze harten" en geheel achterwege laat: „en dewijl zij ook het bewijs van dien bij zichzelf hebben".

Met dit laatste is gemoeid, wat men in de dogmatiek noemt: de autopistie der Heilige Schrift, d.w.z. dat de Schrift geloofd moet worden om zichzelf.

Beide, het getuigenis des Geestes in de harten en de autopistie der Schrift behooren onafscheidelijk bij elkander.

Wordt een van beide losgelaten, dan vervalt men tot eenzijdigheid, welke in dwaling eindigen moet.

De Schrift is ook een getuigenis des Heiligen Geestes.

Maar een dat van buiten komt.

Daaraan moet zich paren het inwendig getuigenis. Wanneer men nu het inwendig getuigenis van het uitwendige losmaakt, heeft men het subjektivisme aanvaard.

Het inwendig getuigenis des Geestes toch moet van het uitwendige zijn inhoud ontvangen.

Schakelt men nu het uitwendig getuigenis der Schrift uit, dan moet men het inwendig getuigenis op een anderen, een zelfbepaalden inhoud betrekken.

Dat is het subjektivisme gekroond.

Of Dr G. met opzet of onbewust de autopistie ter zijde stelde, doet weinig ter zake.

In de formulering, welke hij koos, zit een maas, waar de dwaling ruim en breed doorheen kan zwemmen.

Met deze autopistie hangt ten nauwste samen de klaarljkelijke zin, waarvan de Synode sprak in betrekking tot Gen. 2 en 3.

Onze rubriek gedooft niet, dit alles ampel uiteen te zetten.

Maar deze enkele trekken zijn, dunkt ons, sprekend genoeg.

De woorden van Dr G. geven, men zal het ons toestemmen, nieuwe gewichtige oorzaken van nadenken.

Daarbij komt nog, dat onze Belijdenis ook aan de kerk een roeping toekent, waar het het gezag der Schrift betreft.

Zij zegt niet: wij hebben al wat in de Schrift begrepen is, zonder eenige twijfeling te gelooven met terzijdestelling van de kerk.

Er staat niet: en dat niet, omdat ze de kerk aanneemt en voor de zoodanige houdt.

Echter stelt onze Belijdenis ook waar niet het leergezag der kerk op één lijn met het getuigenis des Geestes en de autopistie der Schrift.

Zij bepaalt niet: en dat niet alleen, omdat ze de kerk aanneemt enz.

Doch: en dat niet zoozeer.

Daarin ligt opgesloten: het gezag der kerk is afhankelijk zoowel van het in- als van het uitwendig getuigenis des Geestes.

Het is er geheel ondergeschikt aan.

Daarmee houdt het echter niet op te bestaan.

Afgeleid gezag is ook gezag.

Afgeleid gezag bindt ook.

Daar hebt gij b.v. het overheidsgezag, dat ook afgeleid is. De overheid is immers Gods dienaar. Nu zal evenwel niemand beweren: ik heb mij daarom niet aan de overheid, doch alleen aan God te storen.

Alleen, wanneer de overheid met haar gezag iets eischt, dat tegen Gods Woord ingaat, moet voor den christen het secundaire gezag voor het primaire wijken.

Zoo ook bij de kerk. Indien zij iets zou vaststellen tegen Gods Woord in, zou men zich aan haar leergezag niet mogen onderwerpen. Dat stellen trouwens onze kerken zelf op den voorgrond. Zij worden niet moede het telkens weer uit te spreken, dat zelfs haar belijdenis appellabel blijft aan de Schrift.

Maar daarom brengt Dr G. zulk een zware beschuldiging in tegen de Synode.

Hij legt haar immers niets meer of minder ten laste, dan dat zij haar secundair gezag primair zou hebben gemaakt.

Hij toch schrijft, dat zij door haar wijze van doen het gezag der Schrift feitelijk heeft toegekend aan de uitspraak eener kerkelijke vergadering.

Edoeh, bewijs voor deze grievende beschuldiging ontbreekt.

In haar „dogmatisch" rapport heeft de Synode juist getoond, dat het gezag der Schrift haar boven alles ging en dat zij zich daaraan bij haar vragen van een verklaring onderwierp.

Hier tegen nu heeft Dr G. niets kunnen aanvoeren.

Hij werpt zijn beschuldiging los onze kerkelijken wereld in.

Zij spruit, gelijk zoovele zijner beweringen, voort uit een tekort aan geloofig wetenschappelijk, meer bepaald aan dogmatisch inzicht.

Had Dr G. niets anders geschreven, dan deze tweede afinea, zoo ware hij deswege reeds nadere rekenschap van gevoelens aan onze kerken verschuldigd geweest.

Wel volstond de Synode er mee nogmaals aan te dringen op onderteekening der hem voorgelegde verklaring.

Of hem na onderteekening nieuwe vragen gesteld zouden worden naar aanleiding van deze afinea bleef onbesproken.

Maar al zou Dr G. geteekend hebben en al zou de Synode daarmee het proces als geëindigd hebben beschouwd, de bezwaren tegen dit gedeelte van zijn brief zouden daarmee niet zijn weggenomen.

Wij vreezen, dat ze te eeniger tijd toch weer naar boven zouden zijn gekomen.

Wij kregen den indruk, dat meerdere leden van oordeel waren, dat hierover niet mocht worden heengestapt.

In alle geval lag er de kiem in van een nieuwe kwestie-Geelkerken.

Nog eens: dit is een indruk.

Er viel ten deze noch officieel noch officieus eenig besluit.

3. In de derde afinea gebruikt Dr G. weer den term: traditioneele uitlegging.

Ook in zijn brochures komt die herhaaldelijk voor.

Daarop is nog al eenige aanmerking te maken.

Het dogmatische rapport heeft hem dan ook zorgvuldig vermeden. Het plaatste er het woord „zoo genaamde" voor, ten tekenen, dat het het er niet mee eens was.

Hoezeer toch de waarde van de traditie dient erkend, nooit mag zij als maatstaf van geloofwaardigheid gelden.

De traditie staat ver beneden de confessie.

Hoeveel verder dan nog beneden de Schrift zelf.

Aan het misverstand, dat de Synode onderwerping aan de traditie zou vragen, mocht geen voedsel worden gegeven.

Dat evenwel Dr G. tot het laatste toe hardnekkig bleef spreken van traditioneele opvatting, bewijst wel, dat bij de Synode iets wilde opdringen, waarvan zijzelf afkeerig was.

Wij hopen, dat men hierop toch terdege lette.

En dat ieder een handje zal helpen om dit boze misverstand te bezweren.

Toch is dat het eenige niet, wat in deze derde afinea de aandacht trekt.

Ook de verklaring, dat de geloofige, ondanks voor hem ten deze bestaande moeilijkheden, uit de bedoelde bijzonderheden de openbaring Gods klaarljk kan verstaan, geeft te denken.

Het behoeft geen breede toelichting wat Dr Geelkerken onder die „moeilijkheden" en „bijzonderheden" begrijpt.

De „moeilijkheden" gaven hem aanleiding de vier bekende „bijzonderheden" dubieus te stellen.

Maar ook al zijn ze dubieus — aldus Dr Geelkerken — niettemin geven zij de openbaring Gods klaarljk te verstaan.

Zulke redeneering is meer gehoord.

Om nu eens geen voorbeelden aan de literatuur te ontleenen — toen schrijver dezes jaren geleden den onlangs overleden kanselredenaar Roberti in l'Oratoire te Parijs hoorde, preekte deze over een tekst uit het boek van Jona. Hij begon met te zeggen: wij hebben het boek van Jona te verdedigen tegen zijn bestryders. Sommigen verwijderden

het uit ha
verhaald,
vol, dat l
er staat
zin. De
waarlijk z
dienstige
dat God
openbarin
nietgens in
Men zie
Geelkerken
Slechts
len van
krasser u
Dit voo
men he
bijzonder
Gods ka
4. In n
dat eenig
Dr G. v
naar de
blijkelijke
Gen. 2 en
Van de
naar aanle
heid van
Hij is t
De Syn
Indien
zieh naar
zou dit v
Maar o-
kunnen z
Zij had
zieh naar
aan konf
lijk aanv
leggen
„Zich
En zelf
te geven,
meer van
Hij stel
vóór haar
een beha
ons vo
Schriftbe
de verkla
hangt.
Dus: d
bekende
werp va
Offic
klaren,
disput
Zij zou
gunnen z
Neen,
Commiss
hebben t
De Sy
haar wei
maakt.
Natuur
die mani
Synode.
Hij he
Nochtan
een voo
dat ande
Telken
Dr G. zo
zoo we
En bij
niet.
Neen,
Dr G.
plaats h
Men h
wachting
dezer n
Wie n
mogelijk
Het s
recht vo
Vorde
dan zou
Daare
perkt to
lijk pred
noemd, i
ook wel
heden z
Doch
schrift,
Zoo l
begin t
Zou a
de Syn
met een
menten
weigerin
Niems
bevestig
dentie a
hebben